

cujus pollutio de facili sequitur ex nimia cibi sumptione; vel potest considerari ex parte animæ, cuius est regere corpus et ejus regimen impeditur multipliciter propter immoderatam delectationem in cibis et potibus. Et primo quidem quantum ad rationem, cuius acies hebetatur ex nimia sumptione cibi vel sollicitudine circa sumptionem ipsius: quia perturbatis inferioribus viribus corporalibus per inordinatam cibi sumptionem, ipsa ratio per consequens impeditur, et sic ponitur filia gulæ *hebetudo sensus* circa intelligentiam. Secundo sequitur inordinatio in affectu, qui consopito gubernaculo rationis inordinate afficitur, et sic est *multiloquium*: quia dum ratio verba non ponderat, consequens est ut homo ad verba superflua dilabatur. Quarto sequitur inordinatio operis; et sic est *scurritas*, idest jocularitas quædam in exterioribus gestibus, proveniens ex defectu rationis, cuius erat exteriora membra componere. Sic ergo est gula vitium capitale, et ejus filiae sunt quinque, ut Gregorius dicit XXXI Moral. (ut sup.), scilicet *inepta lætitia, scurrilitas, multiloquium, immunditia, et hebetudo sensus* circa intelligentiam.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod delectationes aliorum sensuum consequuntur conjunctionem rei delectabilis secundum solam similitudinem, sed delectationes tactus consequuntur conjunctionem rei delectabilis corporalem; et ideo circa delectationes tactus, sicut circa principales et majores, ponuntur vitia capitalia, et non circa delectationes aliorum sensuum, nisi gustus, secundum quod est tactus quidam.

AD SECUNDUM dicendum, quod ex ebrietate sequuntur omnia peccata, non secundum originem causæ finalis, sed secundum prohibentis remotionem, inquantum scilicet removet iudicium rationis per quod homo a peccato cohibetur; unde non sequitur quod gula vel ebrietas sit caput omnium vitiorum sicut superbia; sed quorundam specialiter quæ directe ex gula oriuntur sicut proprii ejus effectus.

AD TERTIUM dicendum, quod pollutio corporis potest provenire ex causa animali, puta ex concupiscentia delectationis apprehensæ; et hoc principaliter pertinet ad luxuriam: vel ex causa corporali et intrinseca, scilicet ex superfluo humore interius abundante, ex quo stimulat homo ad corporis pollutionem; et secundum hoc immunditia ponitur filia gulæ.

AD QUARTUM dicendum, quod superbia est appetere læta; sed gulæ est ut ex ea lætitia inepta sequatur propter rationem impeditam, ut dictum est.

QUESTIO XV

DE LUXURIA

(In quatuor articulos divisa).

Primo enim quaeritur, utrum omnis actus luxuriæ sit peccatum; 2° utrum omnis actus luxuriæ sit peccatum mortale; 3° utrum species luxuriæ convenienter distinguantur; 4° utrum luxuria sit vitium capitale.

ARTICULUS PRIMUS. — *Utrum quilibet luxuriæ actus peccatum sit.*

Quæstio est de luxuria: et primo quaeritur, utrum omnis actus luxuriæ sit peccatum. Et videtur quod non. Fornicatio enim est actus luxuriæ. Sed ipsa connumeratur quibusdam quæ non sunt peccata, sed secundum se licita: dicitur enim Act., xv, 28: *Vixim est Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere oneris vobis quam hæc necessaria, ut abstineteis vos ab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, et fornicatione.* Sed nullus cibi esus secundum se est peccatum, secundum illud I ad Tim., iv, 4: *Nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur.* Ergo neque fornicatio est peccatum; et ita non omnis actus luxuriæ est peccatum.

2. Præterea, cognoscere mulierem est actus naturalis; et ita quantum est de se non est peccatum, sicut nec videre ipsam, cum utrumque sit actus ejusdem naturalis potentie. Sed videre mulierem non suam non est peccatum. Ergo neque cognoscere non suam.

3. Præterea, si fornicatio est peccatum, aut hoc est ratione potentie a qua egreditur actus, aut de ratione materie, aut ratione finis. Sed fornicatio non est peccatum ratione potentie, quia potentia a qua egreditur actus, naturalis est: neque etiam ratione materie, quia materia est femina ad hunc usum a Deo creata, secundum illud Genes., ii, 18: *Faciemus ei adiutorium simile sibi;* potest etiam contingere quod nec ratione finis; puta, si aliquis fornicando intendat generare prolem ad cultum Dei nutriendam. Ergo videtur quod non omnis fornicatio sit peccatum.

4. Præterea, secundum Philosophum in XV de Animalibus (I de Generat. animalium, cap. xix), semen est superfluum alimenti. Sed alia superflua licitum est qualitercumque emittere, et hoc fit absque peccato. Ergo videtur quod similiter hoc contingit in emissionem seminis. Non ergo omnis actus luxuriæ est peccatum.

5. Præterea, illud quod est peccatum ex genere, non licet

feri quocumque bono fine, secundum illud Rom., III, 8: *Non sicut quidam dicunt nos dicere: Faciamus mala, ut veniant bona.* Sed sicut dicit Commentator V Ethic., epices, idest vir virtuosus, committit adulterium cum uxore tyranni, ut tyrannum interficiens liberet patriam. Ergo et adulterium non est secundum se peccatum. Multo ergo minus alius fornicationis actus.

6. Præterea, nullus actus justi, in quantum justus est, est peccatum. Sed fornicatio videtur esse actus justitiæ: dicitur enim Genes., XXXVIII, 26, quod Judas dixit de Tamar cum qua fornicatus fuerat: *Justior me est, vel justificata est carne,* sicut Hebraica veritas habet ut Hieronymus dicit (lib. Qq. Hebraicarum in Genesim). Ergo fornicatio non est peccatum.

7. Præterea, Augustinus dicit VII de Civit. Dei (lib. XIV, cap. XI, et lib. XI, cap. XVII), quod omne vitium est contra naturam. Sed fornicatio non (1) est contra naturam: quia super illud Rom., 1: *Non femine eorum immutaverunt naturalem usum,* dicit Glossa (August. in lib. II de Nuptiis et concup., cap. XIX et XX): *Naturalis usus est ut vir et mulier in uno concubitu coeant.* Ergo non est peccatum.

8. Præterea, nullum peccatum committitur secundum præceptum Dei. Sed fornicatio quandoque commissa est secundum præceptum Dei; dicitur enim Osee, 1, 2: *Dicit Dominus ad Oseam: Vade, sume tibi uxorem fornicationum, et fac filios fornicationum.* Ergo fornicatio secundum se non est peccatum.

9. Præterea, cuilibet vitio quod in superabundantia consistit, opponitur virtus in diminutione consistens. Sed luxuria importat quandam superfluitatem circa concupiscentias delectationum in venereis; opposita autem diminutio, quæ est virginitas (2), vel perpetua continentia, non est peccatum, sed laudabile aliquid. Ergo neque luxuria semper est peccatum.

Sed contra est quod dicitur Hebr., XIII, 4: *Sil honorabile connubium in omnibus, et torus immaculatus: fornicatores enim et adulteros judicabit Deus.* Sed illud pro quo homo subijctur divino iudicio, est peccatum. Ergo fornicatio et adulterium, et omnes hujusmodi actus luxuriæ, sunt peccata.

Præterea, Tobie, IV, 13, dicitur: *Attende tibi, fili mi, ab omni fornicatione, et præter uxorem tuam nunquam patiaris crimen scire.* Sed actus luxuriæ dicuntur qui sunt præter legitime uxoris connubium. Ergo omnis luxuriæ actus est peccatum.

Respondeo dicendum, quod luxuria est quoddam vitium temperantiæ oppositum, prout moderatur concupiscentias delectabilium tactus circa veneream; sicut gula opponitur temperantiæ, in quantum est moderativa concupiscentiarum circa

(1) *Al. deest non.* — (2) *Al. virginitatis.*

delectabilia tactus in cibis et potibus. Unde luxuria quidem principaliter importat inordinationem quamdam circa concupiscentias delectationum in venereis secundum superabundantiam. Hujusmodi autem inordinatio potest esse vel in scolis interioribus passionibus, vel etiam ulterius in ipso exteriori actu, qui est inordinatus secundum seipsum, et non solum propter inordinatam concupiscentiam a qua procedit. Ad inordinatam enim concupiscentiam pertinet ut propter concupiscentiam delectabilis aliquis actum exerceat qui secundum se est inordinatus; sicut patet circa concupiscentias pecuniarum; potest enim esse inordinata concupiscentia acquirendi vel retinendi pecunias suas sibi debitas; et tunc talis acquisitio vel retentio pecuniæ non est vitiosa secundum se, sed solum secundum quod ex immoderata concupiscentia provenit: quandoque vero ex inordinata concupiscentia pecuniarum provenit quod homo etiam velit accipere vel retinere aliena; et tunc ipsa acceptio vel retentio secundum se inordinata est, et non solum secundum quod ex inordinata concupiscentia procedit, et utrumque pertinet ad vitium liberalitatis, ut patet per Philosophum in IV Ethic. (cap. 1). Similiter etiam dicendum est de luxuria: quia quandoque quidem importat solam inordinationem interioris concupiscentiæ; sicut patet in eo qui ex immoderata concupiscentia accedit ad uxorem suam; tunc enim ipse actus non est inordinatus secundum se, sed solum secundum quod procedit ex inordinata concupiscentia; quandoque vero cum inordinatione concupiscentiæ est etiam inordinatio ipsius actus exterioris secundum seipsum; sicut contingit in omni usu genitalium membrorum præter matrimoniale actum. Et quod omnis talis actus sit inordinatus secundum seipsum, apparet ex hoc quod omnis actus humanus dicitur esse inordinatus qui non est proportionatus debito fini; sicut comestio est inordinata, si non proportionetur corporis salubritati, ad quam ordinatur sicut ad finem. Finis autem usus genitalium membrorum est generatio et educatio prolis; et ideo omnis usus prædictorum membrorum qui non est proportionatus generationi prolis et debite ejus educationi, est secundum se inordinatus. Quicumque autem actus prædictorum membrorum præter commixtionem maris et femine, manifestum est quod non est accommodus generationi prolis. Omnis vero commixtio maris et femine præter legem matrimonii est inproportionata debite prolis educationi: est enim lex matrimonii instituta ad excludendum vagos concubitus, qui contrariantur certitudini prolis. Si enim quilibet posset indifferenter ad quamlibet accedere, quæ non esset sibi determinata, tolleretur certitudo prolis, et per consequens sollicitudo patris circa educationem filiorum; et hoc est contra id quod convenit humane naturæ: quia naturaliter homines sunt solliciti de

prolis certitudine, et de educatione suorum filiorum. Magis etiam hoc pertinet ad patres quam ad matres : quia educatio ad matres pertinens est circa infantilem etatem ; postea autem ad patrem pertinet educare filium, et instruere eum, et thesaurizare ei in totam vitam. Sic autem videmus et in aliis animalibus, quod in quacumque specie animalis proles nata indiget communi educatione maris et femine, ibi non est vagus coitus, sed maris ad aliquam femellam determinati, ut patet in omnibus avibus simul nidificantibus. Unde manifestum est quod omnis commixtio maris et femine præter legem matrimonii excludentem vagos concubitus, est de se inordinata. Non autem nunc agitur, utrum ista determinatio fiat ad unam habendam, vel ad plures, vel divisibiliter : hæc enim ad quæstionem de matrimonio pertinet. Sed qualitercumque hoc sit, oportet quod omnis commixtio maris et femine præter matrimonii legem sit inordinata. Sic ergo omnis luxuriæ actus est peccatum vel propter inordinationem solius concupiscentiæ ; quæ inordinatio primo et per se ad luxuriam pertinet : dicit enim Augustinus XIII de Civit. Dei (lib. XII, cap. xxviii), quod luxuria non est vitium pulchrorum suaviumque corporum, sed animæ perverse amantis ; corporeas voluptates neglecta temperantia, qua rebus turpia turpioribus, suavia suavioribusque aptamus.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Apostoli volentes in primitiva Ecclesia conversos ex Gentibus simul in unum convenire cum his qui ex Judæis erant conversi, impedimenta hujus unionis excluderunt, ex utraque parte amputantes id quod aliis onerosum esse posset, et ideo Gentilibus interdixerunt quæ Judæis erant molesta, non sub hac consideratione an essent peccata vel non, sed solum quia scandalum faciebant. Gentiles enim existimabant omnem cibum secundum se licitum esse ad edendum, quod verum erat ; sed Judæi hoc abhorrebant propter pristinam legis consuetudinem. Et ideo Apostoli Gentilibus interdixerunt pro tempore illo cibos maxime abominabiles Judæis. E contrario vero Gentiles falso existimabant fornicationem simplicem non esse peccatum, quam Judæi vere sicut peccatum abominabantur instructi per legem. Et ideo hoc etiam Apostoli prohibuerunt tamquam peccatum, et cum hoc dissidium generans.

AD SECUNDUM dicendum, quod nihil prohibet aliquid esse meum ad videndum, quod tamen non est meum ad aliquem alium usum ; sicut aurum quod in platea ponitur, est meum ad videndum, non autem ad possidendum. Similiter etiam mulier potest esse alicujus ad videndum, vel etiam ad possidendum, sicut ancilla ; non tamen ad usum concubitus est sua, nisi secundum determinationem legis matrimonii.

AD TERTIUM dicendum, quod actus luxuriæ est peccatum

ratione potentiæ, inquantum scilicet concupiscibilis non continetur sub ordine rationis ; et ratione materiæ, quia actus conveniens generationi et educationi proli non solum requirit mulierem pro materia, sed etiam mulierem matrimonio determinatam, ut dictum est. Finis etiam ipsius actus secundum suam naturam est inordinatus, licet ex intentione agentis possit esse finis bonus, qui non sufficit ad excusationem actus, ut patet in eo qui furatur intendens eleemosynam dare.

AD QUARTUM dicendum, quod sicut Philosophus dicit in eodem lib., semen est superfluum quidem quantum ad actum nutritivæ, sed quod indiget ad generationem proli ; et ideo omnis voluntaria emissio seminis est illicita, nisi secundum convenientiam ad finem a natura intentum. Alia vero superflua, ut sudor, urina, et hujusmodi, sunt superflua quibus non indiget ; et ideo non refert qualitercumque emittantur.

AD QUINTUM dicendum, quod ille Commentator in hoc non est sustinendus ; pro nulla enim utilitate debet aliquis adulterium committere, sicut nec mendacium dicere debet aliquis propter utilitatem aliquam, ut Augustinus dicit in lib. contra Mendacium.

AD SEXTUM dicendum, quod Thamar dicitur esse justificata, non propter fornicationem quam commisit, sed quia ex alio genere sibi prolem non quæsit quam ex eo unde sibi vir debebatur.

AD SEPTIMUM dicendum, quod actus luxuriæ potest dici contra naturam dupliciter. Uno modo absolute, quia scilicet est contra naturam omnis animalis ; et sic omnis actus luxuriæ præter commixtionem maris et femine dicitur esse contra naturam, inquantum non est proportionatus generationi, quæ in quolibet genere animalis fit ex commixtione utriusque sexus ; et hoc modo loquitur Glossa. Alio modo dicitur esse aliquid contra naturam, quia est contra naturam propriam hominis, cuius est ordinare generationis actum ad debitam educationem ; et sic omnis fornicatio est contra naturam.

AD OCTAVUM dicendum, quod sicut propter præceptum Dei, in cuius potestate sunt omnia, id quod alias fuisset furtum, fuit non furtum filiis Israel Ægyptios spoliantibus, ut dicitur Exod., XII, ita et propter auctoritatem ipsius Dei, qui est supra legem matrimonii, concubitus ille non fuit fornicarius, qui alias fornicarius fuisset ; unde dicitur uxor fornicationum, et fornicationum filii, non quia tunc esset fornicatio, sed quia alias fornicatio fuisset.

AD NONUM dicendum, quod virginitas, seu perpetua continentia, non opponitur luxuriæ sicut extremum, sed sicut medium, eo quod medium in virtutibus non accipitur secundum quantitatem, sed secundum rationem rectam, ut de magnanimo Philosophus, dicit in IV Ethic. (cap. 1). Extremum autem se-

cundum diminutionem esset, si quis præter rationem rectam a carnali commixtione abstineret; ut patet in eo qui debitum uxori reddere contemnit, vel qui abstinere propter aliquam reverentiam dæmonum, sicut nigromantici, et virgines vestales.

ARTICULUS II. — *Utrum omnis actus luxuriæ sit peccatum mortale.*

Secundo quæritur, utrum omnis actus luxuriæ sit peccatum mortale. Et videtur quod non. Quia super illud I Timoth., iv: *Pietas ad omnia utilis est, dicit Glossa Ambrosii: Omnis summa discipline christiæ in misericordia et pietate est: quam aliquis sequens, si lubricum carnis patitur, sine dubio capulabit, non tamen peribit.* Sed quicumque peccat mortaliter, non solum vapulat, sed perit. Ergo non quicumque patitur lubricum carnis per actum luxuriæ, mortaliter peccat.

2. Præterea, omne peccatum mortale alicui præcepto divinæ legis contrariatur. Sed inter peccata luxuriæ solum adulterium præcepto legis contrariatur, illi scilicet præcepto, *Non mœchaberis.* Ergo solum adulterium inter actus luxuriæ est peccatum mortale.

3. Sed dicendum, quod in prohibitione mœchiæ, idest adulterii, intelligitur prohibitio omnis illiciti concubitus. — Sed contra, in prohibitione majoris peccati non intelligitur prohibitio minoris peccati. Sed adulterium est majus peccatum quam simplex fornicatio. Ergo in prohibitione adulterii non intelligitur prohibitio simplicis fornicationis.

4. Præterea, omne peccatum mortale contrariatur caritati, per quam est animæ vita, secundum illud I Joan., iii, 14: *Translati sumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres.* Sed simplex fornicatio non contrariatur neque dilectioni Dei, quia non est peccatum in Deum, neque etiam dilectioni proximi, quia proximo non facit injuriam: mulier enim sui juris existens quæ in actum simplicis fornicationis consentit, injuriam non patitur, quia nullus patitur injustum volens, ut Philosophus dicit in V Ethic. (cap. ult.). Ergo fornicatio secundum suum genus non est peccatum mortale.

5. Præterea, Isidorus dicit in lib. de summo Bono (lib. II, cap. xxxix, a med.), quod si delectatio fornicationis plus delectat hominem quam amor castitatis, adhuc peccatum regnat in homine. Ex quo videtur quod fornicatio simul possit esse in homine cum virtute castitatis. Sed nullum peccatum mortale potest esse simul in homine cum virtute. Ergo fornicatio non est peccatum mortale.

6. Præterea, peccatum aliquod dupliciter minoratur: uno modo propter infirmitatem hominis; alio modo propter magnitudinem impugnationis. Sed homo patitur majorem debilitatem

circa peccatum luxuriæ quam circa peccatum gulæ: quia generativa, ad quam pertinet peccatum luxuriæ, non solum est corrupta sicut nutritiva, ad quam pertinet peccatum gulæ, sed etiam est infecta. Similiter etiam major est impugnatione ex parte hostis circa luxuriam quam circa gulam; quia præcipue diabolus impugnat hominem de luxuria, ut patet per illud quod dicitur Job, xl, 11: *Virtus est in lumbis ejus, et potestas ejus in umbilico ventris illius;* quod Gregorius refert ad peccatum luxuriæ (lib. XXXII Moral., cap. xi, in novis exemp.). Ergo videtur quod peccatum luxuriæ sit minus quam peccatum gulæ, ut supra dictum est. Ergo non omnis actus luxuriæ est peccatum mortale.

7. Præterea, corruptio naturæ humanæ consistit in rebellionem carnis ad spiritum. Sed hæc rebellio consecuta est ex peccato gulæ; dicit enim Bernardus exponens id quod habetur Genes., iii: *Vidit mulier lignum etc.* quod ab inordinata concupiscentia ligni vetiti subsecuta est rebellio carnis ad spiritum. Ergo vis nutritiva, ad quam pertinet talis concupiscentia, est magis corrupta quam vis generativa; et sic cum non omnis actus gulæ sit peccatum mortale, videtur quod multo minus omnis actus luxuriæ.

8. Præterea, poena respondet culpæ. Sed major poena consecuta est vim nutritivam ex peccato primi parentis quam aliam vim animæ: ad nutritivam enim pertinet esuries et sitis, et alia hujusmodi, quæ interdum ducunt hominem usque ad mortem. Ergo est major culpa circa nutritivam quam circa generativam; et sic idem quod prius.

9. Præterea, peccatum mortale esse non potest nisi in ratione, ut patet (1) per Augustinum XII de Trin. (cap. xii). Sed quandoque actus luxuriæ exercetur sine deliberatione rationis, sicut patet de Loth, qui ignoranter ad filias suas accessit, ut habetur Genes., xvii. Ergo videtur quod actus luxuriæ non semper sit peccatum mortale.

10. Præterea, quando ratio absorbetur, non imputatur aliquid homini ad peccatum mortale. Sed in actu luxuriæ tota ratio absorbetur: quia I Corinth., vi, super illud: *Qui fornicatur in corpus suum peccat, dicit Glossa (interlin.): Hic proprie servit anima corpori tantum ut nihil aliud in ipso momento et experimento tam magni flagitii cogitare homini liceat aut intendere: quia mentem captivam subdit ipsa submersio et absorptio libidinis.* Ergo videtur quod actus luxuriæ non sit peccatum mortale.

11. Præterea, Deuter., xxiii, super illud: *Non erit meretricio, etc.*, dicit Glossa (ordin. ex August.): *Ad eas prohibet accedere quarum est venialis turpitudine* (2). Ergo accedere ad meretricem est peccatum veniale.

(1) Al. deest patet. — (2) Vide solutionem hujus argumenti.

12. Præterea, commixtio maris et feminae ordinata est ad actum generationis et educationis prolis. Sed quandoque ex fornicario concubitu potest sequi convenienter generatio et educatio prolis. Ergo non omnis fornicarius concubitus est peccatum mortale.

13. Præterea, magis impedit bonum generationis et educationis prolis qui nunquam operi generationis intendit quam qui ad mulierem accedit fornicario concubitu. Si ergo fornicarius concubitus esset peccatum mortale propter impedimentum educationis prolis, multo magis servare continentiam esset peccatum mortale; cum per hoc totaliter generatio prolis impediatur.

14. Præterea, manifestum est quod ex concubitu mulieris quæ est sterilis vel vetula, generatio prolis sequi non potest. Sed tamen hoc quandoque fieri potest sine peccato mortali in statu matrimonii. Ergo etiam alii actus luxuriæ ex quibus non sequitur generatio et debita educatio prolis, possunt esse absque peccato mortali.

15. Præterea, Matth., v (in Glossa), dicitur, quod si anima fuerit tiliata concupiscentia, etsi sit peccatum, non tamen est crimen. Sed talis tiliatio est actus luxuriæ. Ergo actus luxuriæ non est crimen, sive peccatum mortale.

16. Præterea, delectatio fornicationis prout est in cogitatione sola, non est peccatum mortale. Sed consensus in veniale peccatum non est mortale peccatum. Ergo neque etiam consensus rationis in talem delectationem est peccatum mortale; et tamen est actus luxuriæ; ergo non omnis actus luxuriæ est peccatum mortale.

17. Præterea, illud quod non est peccatum mortale uni, non est peccatum mortale alteri. Sed consensus in delectationem non est peccatum mortale viro habenti uxorem, quia nec etiam ipse actus est ei peccatum mortale. Ergo neque aliis consensus in delectationem luxuriæ est peccatum mortale.

18. Præterea, actus etiam luxuriæ sunt tactus, et amplexus, et oscula. Sed hujusmodi non videntur esse peccata mortalia: cum enim ad Ephes., v, 3, Apostolus dixisset: *Fornicatio et immunditia et avaritia aut turpilitudo* (quæ scilicet consistit in amplexibus et osculis, ut Glossa interl. dicit), *aut stultiloquium aut scurrilitas nec nominetur in vobis*: postea subjicit: *Omnis fornicator aut immundus aut avarus non habet hereditatem in regno Christi et Dei*, prætermissa turpitudine et stultiloquio et scurrilitate. Ergo videtur quod hujusmodi non sint peccata mortalia excludentia a regno Dei.

Sed contra est quod Apostolus dicit ad Gal., v, 19: *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria*; et postea subdit: *Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt*. Sed nihil excludit a regno Dei nisi peccatum

mortale. Ergo omnis actus luxuriæ est peccatum mortale.

Præterea, Matth., v, 28, dicitur: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam jam mæchatus est eam in corde suo; et ita peccat mortaliter*. Sed inter omnes actus luxuriæ primum et minimum est, ipsam videre mulierem. Ergo multo magis omnes alii actus sunt peccata mortalia.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra, art. præc., dictum est, actus luxuriæ potest esse inordinatus dupliciter: uno modo propter solam inordinationem concupiscentiæ; alio modo etiam propter inordinationem ipsius actus. Quando ergo est peccatum luxuriæ propter solam inordinationem concupiscentiæ, sicut cum aliquis libidinosè accedit ad suam uxorem, tunc est distinguendum. Quia quandoque est talis inordinatio quæ excludit ordinem finis ultimi, puta cum aliquis intantum concupiscit delectationem veneream, quod ab ea non absteret propter præceptum Dei, et quod illam mulierem cognoscere vellet, vel etiam aliam præter matrimonii legem; et sic est peccatum mortale, quia concupiscentia non refrenatur intra limites matrimonii. Aliquando vero inordinatio concupiscentiæ non tollit ordinem ultimi finis, quando scilicet aliquis etsi superabundet in concupiscentia delectationis venereæ, tamen potius (1) ab ea absteret quam contra Dei præceptum ageret: nec istam mulierem aut aliam cognosceret, si sua uxor non esset, quod tunc concupiscentia sinit infra limites matrimonii, et est peccatum veniale, sicut et supra de gula distinximus. Si vero sit actus luxuriæ peccatum propter ipsam inordinationem actus, quia scilicet actus non est proportionatus generationi et educationi prolis; tunc dico quod semper est peccatum mortale. Videmus enim quod peccatum mortale est non solum homicidium per quod vita hominis tollitur, sed etiam furtum, per quod subtrahuntur exteriora bona, quæ ad vitam hominis sustentandam ordinantur; unde dicitur Eccli., xxxiv, 25: *Pannis egentium vila pauperis: qui defraudat illum, homo sanguinis est*. Propinquius autem ordinatur ad vitam hominis semen humanum, in quo est homo in potentia, quam quæcumque res exteriores; unde et Philosophus in sua Politica (lib. II de Generat. animalium, cap. III) dicit, in semine hominis esse quiddam divinum, inquantum scilicet est homo in potentia. Et ideo inordinatio circa emissionem seminis est circa vitam hominis in potentia propinqua. Unde manifestum est quod omnis talis actus luxuriæ est peccatum mortale ex suo genere. Et quia appetitus interior accipit bonitatem vel malitiam ex eo quod appetitur, inde est quod etiam appetitus hujusmodi actus inordinati est peccatum mortale, si sit completus, scilicet cum ratione deliberata; alioquin est peccatum veniale.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Ambrosius ibi loquitur

(1) *Al. Prius.*

de lubrico carnis secundum quod est veniale peccatum, ut patet in actu matrimoniali, sicut dictum est. Vel potest dici, et melius, quod loquitur etiam de lubrico peccati mortalis. Non est autem simpliciter intelligendum, quod si aliquis in tali lubrico carnis perseveret usque ad mortem, damnationem evadat propter opera pietatis; sed quia opera pietatis frequentata disponunt hominem ad facilius poenitentium, et postquam poenituerit, ad peccata præterita facilius expianda: propter quod etiam Dominus, Matth., xxv, per opera misericordiæ damnandis solum defectum misericordiæ imputat, quia scilicet non studuerunt per opera misericordiæ peccata præterita expiare, ut dicit Augustinus (XII de Civ. Dei, cap. xvii).

AD SECUNDUM dicendum, quod per illud præceptum: *Non machaberis*, intelligitur prohiberi omnis illicitus usus genitalium membrorum, qui de genere suo est peccatum mortale.

AD TERTIUM dicendum, quod præcepta decalogi sunt immediate a Deo populo tradita; unde secundum hanc formam traduntur prout sunt manifesta naturali rationi cujuslibet hominis etiam popularis. Quilibet autem statim ratione naturali advertere potest adulterium esse peccatum; et ideo inter præcepta decalogi prohibetur adulterium. Fornicatio vero et aliæ corruptelæ prohibentur per sequentia legis præcepta, quæ a Deo tradita sunt populo per Moysen: quia scilicet horum inordinatio, cum non manifeste contineat injuriam proximi, non est omnibus manifesta, sed solum sapientibus per quos debet ad aliorum notitiam derivari.

AD QUARTUM dicendum, quod omnes corruptiones luxuriæ, quæ sunt præter legitimum matrimonii usum, sunt peccata in proximum, in quantum sunt contra bonum prolis generandæ et educandæ, sicut dictum est, art. præced.

AD QUINTUM dicendum, quod amor castitatis potest delectare non solum eum qui castitatem habet, sed etiam eum qui virtute castitatis caret, in quantum per rationem naturalem homo judicat bonum virtutis et diligit ipsum et delectatur in eo, etiam si virtutem non habet.

AD SEXTUM dicendum, quod illa ratio procedit de quantitate peccati quæ attenditur secundum circumstantias, cui præponderat quantitas peccati quæ attenditur secundum speciem actus. Unde patet quod quantumcumque aliquis inducatur ad faciendum homicidium, gravius est peccatum quam si dicat verbum otiosum etiam sine impulsu. Similiter etiam etsi homo magis impugnetur ad actum luxuriæ quam ad actum gulæ et in eo sit debilior; quia tamen actus luxuriæ est secundum se mortale peccatum, quia habet materiam indebitam caritati repugnantem, quod actus gulæ non habet; ideo non sequitur quod peccatum luxuriæ sit minus quam peccatum gulæ. Sequeretur autem forte in casu illo quando actus luxuriæ est veniale peccatum:

quia si quis utitur superfluo cibo suo, venialiter peccat sicut qui superfluo utitur sua uxore, nisi aliud sit quod faciat utrobique peccatum mortale. Si quis autem cibo furtivo utatur, vel prohibito per legem, peccat mortaliter; minus tamen quam fornicator, quanto cibus vel quælibet res exterior a remotiori se habet ad vitam hominis quam semen humanum, sicut dictum est.

AD SEPTIMUM dicendum, quod in peccato primi parentis gula fuit materiale, sed formale et principale fuit peccatum superbiæ, quo homo noluit sub regula divini præcepti contineri; et ex hoc subsecuta est rebellio carnis ad spiritum, ut Augustinus dicit (XIV de Civ. Dei, cap. xv), non autem ex vitio gulæ.

AD OCTAVUM dicendum, quod rebellio carnis ad spiritum, quæ maxime sentitur in genitalibus membris, major poena est quam esuries et sitis: quia ista est pure corporalis, illa est spiritualis.

AD NONUM dicendum, quod cum ad rationem pertineat consentire ad actum, sicut Augustinus dicit (XII de Trin., cap. xii), non potest esse actus fornicationis absque rationis deliberatione, nisi forte in eo qui usum rationis non habet; et tunc si hoc impedimentum proveniat ex causa illicita, non omnino excusatur a peccato, sicut patet de Loth, qui ex ebrietate commisit incestum; nisi forte ebrietas illa contigerit absque peccato illius, sicut et in Noe accidit propter inesperienza fortitudinis vini. Si autem causa hujusmodi defectus sit absque culpa, sic actus sequens luxuriæ vel ejuscumque peccati non imputatur ad peccatum, sicut patet in furiosis et amentibus.

AD DECIMUM dicendum, quod in ipso actu luxuriæ ratio deliberare non potest; sed potuit ante deliberari cum consensit in actum; et ideo imputatur ei ad peccatum.

AD UNDECIMUM dicendum, quod littera illa corrupta est: non enim debet dici, *quorum venialis est turpilitudo*, sed *quorum turpilitudo est venialis* (1).

AD DUODECIMUM dicendum, quod actus generationis ordinatur ad bonum speciei, quod est bonum commune. Bonum autem commune est ordinabile lege; sed bonum privatum sub jacet ordinationi uniuscujusque; et ideo quamvis in actu nutritivæ virtutis, quæ ordinatur ad conservationem individui, unusquisque possit sibi determinare cibum convenientem sibi; tamen determinare qualis debeat esse generationis actus non pertinet ad unumquemque, sed ad legislatorem, ejus est ordinare de propagatione filiorum, ut etiam Philosophus dicit in II Polit. (lib. VII, cap. xvii). Lex autem non considerat quid in aliquo casu accidere possit, sed quid convenienter esse con-

(1) *Al. venialis.*

suevit; et ideo licet in aliquo casu possit salvari intentio naturæ in actu fornicario quantum ad generationem prolis et educationis; nihilominus actus est secundum se inordinatus, et peccatum mortale.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod in statu in quo erat vacandum multiplicationi humani generis, non erat absque vitio quod aliquis ab actu generationis abstineret, tam secundum legem humanam quam secundum legem divinam; sed tempore gratiæ debet insistere magis ad spirituales propagationem ad quam magis apti sunt cælibes vitam agentes; et ideo in hoc statu virtuosius reputatur ab actu generationis abstinere.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod lex communis datur non secundum particularia accidentia, sed secundum communem considerationem; et ideo dicitur actus ille esse contra naturam in genere luxuriæ, ex quo non potest sequi generatio secundum communem speciem actus; non autem ille ex quo non potest sequi propter aliquod particulare accidens, sicut est senectus vel infirmitas.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod ratio illa procedit de actu luxuriæ in quo est vitium propter solam inordinationem concupiscentiæ, quæ tamen non excludit ordinem ultimi finis.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod consensus in id quod est veniale in genere suo, non est peccatum mortale. Delectatio autem fornicationis cogitata est peccatum mortale ex genere suo, sicut et ipsa fornicatio; sed quod sit veniale, hoc est per accidens, propter imperfectionem actus, deficiente deliberatione rationis; qua adveniente per consensum deliberatum, redit ad naturam sui generis, ut sit peccatum mortale.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod, sicut Philosophus dicit (in X Ethic., cap. IV et V), delectationes in bonitate et malitia consequuntur operationes delectabiles; et ideo, sicut carnalis commixtio non est peccatum mortale conjugatum, est autem peccatum mortale non conjugatum; similis etiam differentia est de delectatione, et de consensu in delectatione: non enim potest esse gravior peccatum consensus in delectationem quam consensus in actum, ut patet per Augustinum (XII de Trinit., cap. XII).

AD DECIMUMOCTAVUM dicendum, quod tactus, amplexus, et oscula, in quantum ordinantur ad actum fornicationis, consequuntur consensum, in quantum autem ordinantur ad solam delectationem, consequuntur consensum in delectatione qui est peccatum mortale. Et ideo utroque modo sunt peccata mortalia: quia cum huiusmodi non sint secundum speciem suam peccata mortalia, sicut fornicatio et adulterium, sed solum secundum quod ordinantur ad aliud, id est ad consensum prædictos; ideo Apostolus non reiteravit de turpitudine et scurrili-

tate et stultiloquio, sed solum de illis quæ sunt secundum se peccata mortalia.

ARTICULUS III. — Quot et quæ sint luxuriæ species.

Tertio quæritur de speciebus luxuriæ, quæ sunt fornicatio, adulterium, incestus, stuprum, raptus, et vitium contra naturam. Et videtur quod inconvenienter distinguuntur. Diversitas enim materiæ non diversificat speciem. Sed prædicta non distinguuntur nisi secundum materiam, prout scilicet aliquis polluit vel conjugatam, vel virginem, vel alterius conditionis mulierem. Ergo prædicta non sunt diversæ species luxuriæ.

2. Præterea, luxuria per se consistit circa delectationes venereas, quæ sunt in commixtione maris et femine. Sed quod femina sit conjugata, vel soluta, vel virgo, hoc accidit ei. Ergo prædicta non differunt nisi per accidens; et sic non sunt diversæ species, cum differentia per accidens non diversificet speciem.

3. Præterea, luxuria per se opponitur temperantiæ. Sed aliqua prædictorum opponuntur iustitiæ, præcipue adulterium et raptus. Ergo videtur quod inconvenienter ponantur species luxuriæ.

Sed contra est quod Magister in IV Sent. (dist. XLI), has species assignat.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est, peccatum luxuriæ dupliciter habet inordinationem. Uno quidem modo ex parte concupiscentiæ; et talis inordinatio non semper facit peccatum mortale. Alio modo ex parte ipsius actus, qui de se est inordinatus; et sic semper est peccatum mortale; et ideo ex hac parte, ex qua est major gravitas peccati, sumuntur species prædictæ luxuriæ. Est autem actus luxuriæ inordinatus aut ex hoc quod non potest sequi ex actu generatio prolis; et sic est vitium contra naturam; aut ex eo quod non potest sequi debita educatio, quia scilicet mulier non est determinata viro, ut sit sua secundum legem matrimonii; et hoc quidem contingit tripliciter. Primo quia simpliciter non est determinata ut sit sua; et sic est fornicatio, quæ est concubitus soluti cum soluta; et sic dicitur a fornice, id est ab arcu triumphali, quia ad huiusmodi spectacula conveniebant mulieres quæ se prostuebant. Secundo, quia non est determinabilis; et hoc vel propter propinquitatem, ex qua reverentia quædam debetur contraria tali actui; et sic est incestus, qui est concubitus cum consanguinea, vel affini: aut propter aliquam sanctitatem vel puritatem; et sic est stuprum, quæ est illicita deforatio virginum. Tertio, quia mulier est alterius, vel secundum legem matrimonii, et sic est adulterium; vel secundum aliquem alium modum, et sic est raptus, puta cum puella rapitur de domo patris, cuius curæ subiacet.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod prædicta sex non differunt solum materialiter, sed etiam habent diversas ratione deformitatis; et ideo sunt diversæ species peccati.

AD SECUNDUM dicendum, quod licet prædicta accidant mulieri inquantum est mulier; per se tamen considerantur in muliere secundum quod ad matrimonium ordinatur.

AD TERTIUM dicendum, quia, quia deformitas injustitiæ ordinatur ad finem intemperantiæ, ideo totum ad genus intemperantiæ pertinet.

ARTICULUS IV. — *Utrum luxuria sit vitium capitale.*

Quarto quæritur, utrum luxuria sit vitium capitale. Et videtur quod non. Immunditia enim ponitur filia gulæ, secundum Gregorium XXXI Moralium (cap. XXXI in antiq. exemplarib. in novis vero cap. XVII). Sed unum vitium capitale non ponitur filia alterius. Cum ergo immunditia ad luxuriam pertineat, ut patet ad Ephes., v. videtur quod luxuria non sit vitium capitale.

2. Præterea, Isidorus dicit in lib. de summo Bono (lib. II, cap. XXXVIII): *Qui detinetur superbia, labitur in carnis luxuriam.* Ergo luxuria est filia superbiæ; non ergo est vitium capitale.

3. Præterea, desperatio est filia aciditiæ, ut patet per Gregorium XXXI Moral. (ut sup.). Sed desperatio causat luxuriam, secundum illud Ephes., IV, 19: *Qui desperantes se ipsos, tradiderunt se impudicitiae.* Ergo luxuria non est vitium capitale. Sed contra est quod Gregorius XXXI Moral. (ubi sup.) ponit luxuriam inter vitia capitalia.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra, qu. præced., art. IV, dictum est, quia delectatio est una de conditionibus felicitatis, inde est quod vitia quæ habent delectationem pro objecto, sunt capitalia, utpote habentes finem maxime appetibilem, ad quem alia nata sunt ordinari. Delectatio autem venereorum, quæ est finis luxuriæ, est maxima inter delectationes corporales; et ideo luxuria debet poni vitium capitale, et sunt octo filiæ ejus, videlicet *cæcitas mentis, inconsideratio, inconstantia, præcipitatio, amor sui, odium Dei, affectus*, scilicet præsentis sæculi, et *desperatio futuri*, ut patet per Gregorium, XXXI Moralium (ubi sup.). Manifestum est enim quod quando intentio animæ vehementer applicatur ad actum inferioris potentiæ, superiores potentiæ debilitantur, et deordinantur in suo actu; et ideo quando in actu luxuriæ propter vehementiam delectationis tota intentio animæ attrahitur ad inferiores vires, idest ad concupiscibilem et ad sensum tactus, necesse est quod superiores, scilicet ratio et voluntas, defectum patiantur. Sunt autem quatuor actus rationis, secundum quod dirigit humanos actus: quorum primus est intellectus quidam, quo aliquis recte existimat de fine, qui est sicut principium in operativis, ut Philo-

sophus dicit (in II Physic., com. LXXXIX); et inquantum hoc impeditur, ponitur filia luxuriæ *cæcitas mentis*, secundum illud Daniel., XIII, 56: *Species deceptit te, et concupiscentia subvertit cor tuum.* Secundus actus est consilium de agendis, quod per concupiscentiam tollitur; dicit enim Terentius in Eunucho: *Quæ res in se neque consilium neque modum habet ullum, eam consilio regere non potes*; et loquitur in amore libidinoso; et quantum ad hoc ponitur *inconsideratio*. Tertius actus est iudicium de agendis; et hoc etiam impeditur per luxuriam; dicitur enim Daniel., XIII, 9, quod *avertierunt sensum suum, ut non recordarentur iudiciorum justorum*; et quantum ad hoc ponitur *præcipitatio*, dum scilicet homo inclinatur ad consensum præcipitanter non expectato iudicio rationis. Quartus actus est præceptum de agendo, quod etiam impeditur per luxuriam, inquantum homo non persistit in eo quod dijudicavit, sicut etiam Terentius dicit Eunucho: *Hæc verba, quæ scilicet dicis, te recessurum ab amica, una falsa lacrymula restinguet*; et quantum ad hoc ponitur *inconstantia*. Ex parte vero inordinationis affectus duo sunt consideranda: quorum unum est appetitus delectationis, in quem fertur voluntas ut in finem; et quantum ad hoc ponitur *amor sui*, dum scilicet inordinate sibi appetit delectationem, et per oppositum *odium Dei*, inquantum scilicet prohibet delectationem concupitam: aliud vero est appetitus eorum per quæ consequitur quis hunc finem; et quantum ad hoc ponitur *affectus præsentis sæculi*, idest omnium eorum per quæ ad finem intentum pervenit, quæ ad sæculum istud pertinent; et per oppositum ponitur *desperatio futuri sæculi*, quia dum nimis affectat carnales delectationes magis despiciunt spirituales.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod immunditia ponitur filia gulæ secundum quod causatur pollutio corporis ex causa corporali, idest ex abundantia humorum; non autem ex causa animali, scilicet ex concupiscentia, quæ præcipue pertinet ad luxuriam.

AD SECUNDUM dicendum, quod non est contra rationem vitii capitalis, quod ex superbia oriatur, ex qua omnia oriuntur.

AD TERTIUM dicendum, quod desperatio est causa luxuriæ per accidens, sicut removens spem futuræ beatitudinis, propter quam a luxuria aliquis desistit. Origo autem capitalium vitiorum non attenditur secundum causas per accidens, sed secundum causas per se.